
KORAK PO KORAK

VOJISLAV PEJOVIĆ

Hvala Dejanu Iliću na efektnom sažetku mog uključenja u razgovor između njega i Viktora Ivančića. Posebno mu hvala što se potrudio da definiše pojmovno polje u kom se diskusija kreće: samo tako je moguće voditi razgovor u kom se svi učesnici drže iste teme. Taj njegov napor mi pruža priliku da otklonim jedan mali ali važan nesporezum, za koji spremno preuzimam svu odgovornost: osnovni cilj mog teksta nije bio da ukažem na neprimjenljivost Ivančićevih stavova na *ukupnu* ulogu škole u društvu, već na njihovu neprimjenljivost na onaj dio školovanja koji se odnosi na *javno zdravlje*. Taj aspekt, naime, dominira Ivančićevim prvim i drugim tekstom, u kojima autor koristi uvođenje predmeta zdravstveni i seksualni odgoj da bi ilustrovao “autoritar-nu” i “tiransku” prirodu školskog sistema. Ja ću se, dakle, zadržati na toj temi: ne samo zato što je *veoma važna na veoma mjerljiv način*, već i zato što o ostalim aspektima obrazovanja koje Ilić pominje u svom najnovijem tekstu, priznajem, ne znam previše. (S tim u vezi: bio bih mu zahvalan ukoliko bi tvrdnje poput “više je poznatih znanstvenika i istraživača pokazalo kako škole selektuju i usmeravaju decu u skladu sa njihovim socijalnim zaleđem” potkrijepio referencama: ne zato što mu ne vjerujem, već zato što je moja radoznalost — a vjerujem i onih koji ovo čitaju — prilična, a vrijeme za samostalno istraživanje ograničeno.)

Što se zdravlja tiče, gomila materijala, poput najnovijeg američkog izvještaja *Health 2011*, ubjedljivo pokazuje da su rastuća ekonomska i socijalna nejednakost osnovni uzroci zabrinjavajućeg rasta stope gojaznosti među djecom i mladima, kao god i trudnoće u adolescentskoj dobi.¹ Stoga

---

I O pogubnom uticaju nejednakosti na društvo, od fizičkog i mentalnog zdravlja preko položaja žena do stope kriminaliteta, pogledati izvrsnu knjigu *The Spirit Level* britanskih epidemiologa Richarda Wilkinsona i Kate Pickett, ili najnoviju knjigu nobelovca Josepha Stiglitz *The Price of Inequality*.

mi se čini da je osnovno pitanje koje naša diskusija nameće sljedeće: da li škola, putem predmeta kao što su zdravstveni i seksualni odgoj, može da igra ulogu korektivnog faktora? To jest, da li se toksični efekat socioekonomske nejednakosti na obim struka i reproduktivno zdravlje može ublažiti – učionicom? Povodom gojaznosti u Americi, Ilić na to pitanje ima spreman odgovor: “deca neće biti manje gojazna ako se uvedu novi predmeti u škole”. Ovakav zaključak, naravno, može da se izvede iz njegovih premisa *u principu*, ali je problem u tome što nije tačan.

Na primjer, jedna studija sprovedena u Kaliforniji među 8,4 miliona djece uzrasta od 10 do 14 godina je pokazala da su promjene u školskoj prehrani i nastavi fizičkog u stanju da zaustave porast gojaznosti. U Velikoj Britaniji, u okviru studije koja je obuhvatila oko 2,5 hiljade učenika 2. razreda osnovne škole, aktivnosti kao što su baštovanstvo u školskom dvorištu ili učešće roditelja u programima koji imaju veze sa prehranom su bile povezane sa povećanim unosom povrća, i to na način *nezavisan od nacionalnosti ili ekonomskog statusa djece*. U Misisipiju, najsiromašnijoj američkoj državi, koja pritom i sasvim očekivano zauzima i prvo mjesto po gojaznosti (34 odsto odraslih i 18 odsto djece i mladih spadaju u tu kategoriju), program sproveden tokom jedne školske godine među 450 djece uzrasta od 6 do 10 godina koji je uključivao časove o zdravoj ishrani, fizičku aktivnost i časove kuvanja u školskim kafeterijama, doveo je do poboljšanja svih parametara koji su praćeni (procenata masti u tijelu, nivoa fizičke aktivnosti, stepena fizičke spremnosti i navika u ishrani), na način *nezavisan od pola ili boje kože*. Nekolike metaanalize, tj. studije koje statistički sažimaju rezultate većeg broja osnovnih studija, takođe ukazuju da intervencije u školama imaju smisla, a u ovogodišnjem izvještaju tima koji je 2005. sastavio preporuke američkog Instituta za medicinu za sprečavanje gojaznosti među djecom se tvrdi da su škole u tom pogledu načinile “umjeren” napredak, za razliku od države, čiji je učinak ocijenjen kao “ograničen”. (Ilić, istina, nije tvrdio da seksualno obrazovanje u Americi ne bi dovelo do smanjenja stope trudnoće među tinejdžerkama, ali ipak da pomenem: dostupni podaci nedvosmisleno govore da su takvi programi efikasni, za razliku od onih koji propagiraju apstinenciju kao jedinu mjeru zaštite.)

Svi ovi fakti, osim što mislim da su zanimljivi sami po sebi, pružaju i uporište za ono u čemu se Ilić i ja slažemo, a Ivančić ne: putem škola je moguće intervenisati i bar donekle umanjiti disparitet između djece koja imaju i one koja nemaju. Pogledajmo, dakle, prvo podatke i krenimo od njih, korak po korak. Sve ostalo je priča.

[Peščanik.net, 28. 7. 2012.]